

Kati
Reijonen

ISO ÄITIYS

Äideistä,
isoäideistä
ja vanhoista
naisista

ATENA

© Kati Reijonen ja Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

Atena
Jyväskylä
atena.fi

ISBN 978-951-1-48038-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Sisällys

Esipuhe.....	11
Venetsia.....	15
Iso uutinen	18
I ÄIDIKSI	21
1. Iso muutos	23
Transsi	23
Patakinnas	28
Alma	29
Puoli kiloa kinkkua.....	35
Villi ja vapaa.....	39
2. Iso vastuu.....	41
Pään vinous	42
Annetaan lapsi.....	45
Kaasu-uuni	50
3. Iso mysteeri	54
Chora	54
Riittävän hyvä.....	57
Pyhä äiti.....	58
II ISOÄIDIKSI	63
1. Iso tehtävä.....	65
Valaat	65
Huoli ja sen hallinta.....	70
Hyvä mutta ei onnellinen elämä.....	73
Roska silmässä.....	76
Lämpimät sämpylät.....	77
Arkihuolesi kaikki heitä	79

2. Iso apu.....	84
Äidit ja tyttäret.....	84
Muurahaizet ja väzyneet izät.....	86
Mumzillat	94
Maatuskainstituutio	100
Mummokateus.....	104
Muumimamma ja pyykkitupa	112
3. Iso hurahdus.....	120
Jälkiruokaa	120
Maitokahvi ja kylmä hernekeitto.....	123
Siilitarra rinnassa	125

III VANHAKSI NAISEKSI 129

1. Iso ikä.....	131
Kaksikerroksinen mansikkakakku	131
Timjamilta tuoksuvat huoneet	134
Vanhenemisen mysteeri	138
Tikkun olam	144
Vanhuus ja tyyneys	145
Jäähdyttelyvaihe	150
2. Iso kaiho (ja vitsi)	159
Pelargoniat ja iljakkaat mökkipolut	159
3. Iso nainen	168
Rantamummo juo punkkia.....	168
Noidat ja punaiset alusvaatteet.....	172
Kyhmyt ja kuopat	178
Kati ei halua ketään jyyntämään	180
4. Iso kitka.....	185
Elämää juoksuhaudoissa.....	185
Oi aika entinen.....	186
Äiti Netflinksissä.....	189
5. Iso viisaus.....	192
Hyvät papat -verkosto.....	192
Vanhuus ja tyhmyys	194

Vanhaksi viisaaksi tulemisen taito	196
Viisaudesta iloitseminen.....	198
Tuulta purjeisiin.....	199
6. Iso finaali	204
Ruisleipä	204
Hukassa	207
Rokkaava keinutuoli	210
Älä kerro kuvastin.....	212
Linssien keittoa ja lakaisemista	213
Vaivain loppu kauhea.....	215
Salsaa haudan takana	218
IV VANHOJEN NAISTEN TEHTÄVÄ	223
Mummovoima	225
Siirtymävaiheen esineet.....	228
V ISOÄIDIN MUISTILISTA.....	233
Lähteet.....	244

*Soi, helise kulkijan kannel vain!
Halo aaltoja laulajan haaksi!
Käy purjehin täysin ja pullistuvain,
jätä välkkyvä jälki taaksi!
Ja vaikka mun nuorena laineet vei,
niin eipä se hukkahan vaipunut, ei,
joka upposi laulujen laineisiin
ja lempensä unelmiin.*

Eino Leino: Hymyilevä Apollo

Sitten kun ihminen vanhenee, niin tuleeko siitä merenneito?

Toivo, 4 v

Esipuhe

Ensimmäinen lapsenlapseni syntyi lokakuussa 2021. Ennen hänen syntymäänsä kutsuimme häntä Mustikaksi, koska hän oli yhdessä kehitysvaiheessaan mustikan kokoinen. Nimi jäi elämään siihen asti, kunnes hän sai oikean nimensä.

Kun sain kuulla Mustikasta, tiesin, että minun pitää kirjoittaa kirja isoäidiksi tulemisesta. Koin sen suorastaan velvollisuudekseni, sillä olin uuden kokemuksen äärellä. En kuitenkaan ollut aluksi projektista kovin innoissani. Olin suunnitellut kirjoittavani seuraavaksi mehekkaan romaanin ikäisteni ihmisten rakkaudesta. Isoäitiys tuntui hieman tunkkaiselta aiheelta rakkausromaaniiin verrattuna. Mutta ensin hernekeittoa ja sitten vasta lettuja, päätin. Hoidetaan tämä isoäitiys nyt alta pois.

Aluksi ajattelin, että kirjoittaisin herttaisen muistelun minun ja Mustikan yhteisistä hetkistä. Seuraisin hänen ensimmäistä elinvuottaan ja raportoisin siitä. Mutta kävikin toisin. Kun aloin kirjoittaa, kirjoittaminen avasi kanavat alitajuntaani ja mieleeni alkoi nousta jo haudattuja muistoja omasta äitiydestäni. Ne liittyivät kokemuksiini, joiden nostamia tunteita en ollut koskaan käsitellyt.

Huomasin, että minulla on äititrauma.

Traumani sai ruutia siitäkkin, että kirjoitin tämän kirjan rinnalla toista kirjaa yhdessä Nordic Fit Mama -hyvinvointi yrityksen perustajan Riina Laaksosen kanssa. *Äidin hyvin-*

vointi ilmestyi äitienpäivänä 2022, ja sen tarkoitus on antaa ohjeita synnytyksenjälkeiseen kuntoutumiseen. Sen lisäksi siinä on paljon tietoa ja pohdintaa äidiksi tulemisesta.

Vetäydymme Riinan kanssa lokakuiseksi viikoksi Ylläkselle kirjoittamaan 2022. Eräänä iltana muistelimme omia synnytyskokemuksiamme. Ilta meni itkemiseksi. Tajusimme molemmat, miten paljon käsittelemättömiä tunteita sisimmässämme oli. Minä sain esikoiseni vuonna 1987, Riina 2010, mutta siinä me yhdessä itkimme kokemuksiamme kuin olimme saaneet lapsemme eilen. Emme kumpikaan olleet puhuneet tuntemuksistamme aikaisemmin oikein kenellekään. Olimme itekin siitä vähän ihmeissämme, koska luotsasimme yritystä, jonka kohderyhmä on nuoret äidit. Tulimme siihen tulokseen, että naiset puhuvat yllättävän vähän äitiyteen liittyvistä kokemuksistaan, varsinkin niistä, jotka eivät sovi siihen ruusuiseen mielikuvaan, jota meille siitä lähinnä tuputetaan.

Nordic Fit Mamassa töissä ollessani olen huomannut, miten vähän ajat loppujen lopuksi ovat muuttuneet kolmesakymmenessä vuodessa. Tämä havainto sai vahvistusta seurattessani oman tyttäreni äidiksi tulemistä.

Isoäitikirjani sai siis uuden suunnan. Aloin kirjoittamalla purkaa äititraumaani. Kun sitten vihdoin pääsin isoäitiyteen, päädyin lukemaan kirjoja, tutkimuksia ja artikkeleita vanhenemisestä. Silloin aukeni todellinen Pandoran lipas. Huomasin, että meneillään on suoranaanainen ikäihmisten protestiliike. Ikänsä takia syrjityiksi tulleet yli viisikymmentävuotiaat ovat liikekannalla joka puolella maailmaa, erityisesti Yhdysvalloissa. Verkostoiduin LinkedInissä amerikkalaisten ikäaktivistien kanssa ja liityin rintamaan. Päätin ryhtyä ikäaktivistiksi. Tämä kirja olkoon sen alkusoitto.

Kirjani käsittelee äitiyttä, isoäitiyttä ja vanhenemista. Näkökulma on 64-vuotiaan cis-heteronaisen. Kirjani on hyvin henkilökohtainen. Ainakin tässä kirjassa henkilökohtainen on poliittista. En viihdy siinä lokerossa, johon minut tämän ikäisenä naisena ja isoäitinä survotaan vaan haluan muutosta.

Haluan kirjallani rohkaista ikäisiäni naisia ottamaan maailmassa meille kuuluva tila. Vaihdevuodet ohittaneilla naisilla on ollut evoluutiossamme tärkeä rooli. Me emme saa suostua pienennettäväksi ja hiljennettäväksi. Tämän kirjan nimi on *Iso äitiys*, koska äitiys on isoa ja suurenee iän myötä. Ajattelen, että se on koko maailmaa suojeleva voima.

Haluan myös kannustaa ikäisiäni naisia olemaan tukena nuoremmille naisille, jotka ovat oman äitimatkinsa alussa. Meidän naisten on pidettävä yhtä. Me olemme elämää synnyttävä ja suojeleva voima. Kukaan ei ole niin rohkea kuin äiti puolustaessaan pesuettaan. Sillä rohkeudella on nyt maailmassa käyttöä enemmän kuin koskaan. Isoja äitejä tarvitaan nyt erityisen paljon.

Syyskuun lyyra -runokokoelmansa esipuheessa Edith Södergran kirjoittaa: ”Itsevarmuuteni johtuu siitä, että olen löytänyt ulottuvuuteni. Minun ei sovi tehdä itseäni pienemmäksi kuin olen.”

Olen Södergranin suuri ihailija enkä mitenkään tohdi verrata itseäni häneen, mutta hänen kokemukseensa voin samastua. Minäkin tunnen löytäneeni ulottuvuuteni. Minunkaan tai kenenkään ikäiseni naisen ei sovi tehdä itseäni pienemmäksi kuin olen. Pitäkäämme nämä Edithin sanat mielessämme, kun maailma yrittää meitä pienentää.

Omistan tämän kirjani mummuni, äidinäitini Alma Elisa Lahden (os. Rantala, 1905–85) muistolle. Kiitos pullakahveista ja elämänohjeista ja siitä, että olit joka kesä lomalle tullessamme mummulan ovella ruudullisessa essussasi moittimassa meitä siitä, että olimme taas myöhässä, perunat olivat ehtineet jäähtyä ja kastike oli kylmää. ”Kui teil ny taas näi kaua meni?” Tajuan nyt, että se motkotus oli rakkautta.

Kiitos, mummu!

Venetsia

Heinäkuussa 1981 interreilasin hyvän ystäväni kanssa Venetsiaan. Olimme hädin tuskin kaksikymppisiä, ensimmäisellä varsinaisella ulkomaanmatkallamme. Eräänä iltana istuimme kanaalin rannalla pohtimassa tulevaisuuttamme. Opiskelimme molemmat yliopistossa, mutta emme nähneet edessämme selkeää uraputkea. Sen sijaan tiesimme haluavamme lapsia. Äidiksi tulemiseen liittyi kuitenkin pelkoja. Surimme, että lasten saaminen pienentäisi meidät. Tuntemiemme lapsiperheiden elämä näytti ankealta ja ilottomalta ja äitien osa lohduttomalta.

Päädyimme tekemään lupauksen: kun meistä tulee äitejä, pidämme toisistamme huolta, ettemme katoa perhe-elämän syövereihin. Emme halunneet olla äitejä, jolla ei ollut elämää. Emme halunneet olla olemassa vain jälkikasvuamme varten ja sen kautta. Emme olisi siemenperunoita, jotka luovuttavat elinvoimansa jälkeläisilleen tietämättä, mitä sillä itse tekisivät, ja kuihtuvat sitten ryppyiseksi, tyhjäksi pussiksi.

Me halusimme olla toisenlaisia äitejä. Halusimme olla intohimoisia äitejä, kunnianhimoisia äitejä, kauniita, hoikkia äitejä. Halusimme olla sekä äitejä että uranaisia, kuten Barbie-nukke, joka oli yllättävän paljon vaikuttanut naiskuvaamme meidän sitä tuolloin ymmärtämättä.

Varhaisessa aikuisuudessani 1980-luvulla naistenlehdissä vaalittiin mielikuvaa, ettei äidiksi tuleminen muuttaisi naisen

elämässä mitään. Silloin oli muotia ajatella, että lapset menisivät siinä sivussa ja äidit voisivat elää kuten ennenkin, käydä Kaivopuiston konserteissa ja Vanhan ylioppilastalon bileissä ja yökahviloissa vauvat vain kantorepuissa roikkuen. Me halusimme uskoa tällaiseen näkymään. Halusimme uskoa, että vauvat eivät itkeneet eivätkä kakanneet eivätkä sotkeneet vaatteitaan, ainakaan väärään aikaan eivätkä rasiutukseksi asti.

Venetsiassa ollessamme emme vielä tienneet, että kun lapsi syntyy, syntyy äitikin, ja kun jotain syntyy, jonkin täytyy kuolla. Emme tienneet, että synnytyssalissa mekin kuolisimme ja syntyisimme uudestaan, ja että se ihminen, joka nousisi lapsivuoteelta vauva rinnallaan, olisi aivan toinen ihminen kuin se, joka sinne vauva vatsassaan asettui. Meitä ei enää olisi. Nuoria huolettomia naisia ei enää olisi, koska heistä oli tullut äitejä eivätkä äidit voi olla huolettomia, koska huoli liittyy äitiyteen yhtä kiinteästi kuin raskausarvet ja virtsan-karkailu ja riippurinnat, joista niistäkään meillä ei ollut minkäänlaista aavistusta. Emmekä me osanneet kuvitellakaan, että vauvoilla olisi oma tahto ja oma persoona ja että jotkut niistä olisivat todella rasittavia eivätkä antaisi meille hetken rauhaa eikä minkäänlaista mahdollisuutta yökahviloissa hengailuun.

Me emme tienneet tätä ja vaikka olisimme tienneet, emme olisi uskoneet, koska olimme nuoria ja akateemisista opinnoistamme huolimatta hyvin viattomia ja yllättävän lapsellisia. Elimme sitä paitsi nousukautta: 80-luvulla kaikki oli mahdollista. Näköpiirissämme ei ollut energiakriisiä, ympäristöongelmia, pandemioita, sotaa eikä maailmanloppua. Elämä oli yhtä kulutusjuhlaa, ja me halusimme äiteinäkin ottaa siitä kaiken irti. Vaikka Barbie ei muutamaa lyhyttä, valmistajansa tekemää virhearviota lukuun ottamatta ollut koskaan äiti, me halusimme olla (huikean uran lisäksi) myös äitejä. Me halusimme kokea *kaiken* tietämättä, mitä kaikkea *kaikki* sisältäisi.

Nyt olemme kuusikymppisiä. Olemme molemmat äitejä ja isoäitejä. Meidän elämämme ei mennyt aivan suunnitelmiamme mukaan. Matkamme varrella on tapahtunut yhtä ja toista. Elämä on uurtanut kasvomme ja särkenyt sydämemme ja kuohinut meistä turhat luulot. 80-luku meni ohi. 90-luku toi laman ja epävarman tulevaisuuden, ja sillä tiellä me yhä olemme. Monet unelmamme ovat jääneet toteuttamatta, ja olemme saaneet paljon sellaista, mistä emme ikinä osanneet uneksia. Elämässämme on ollut isoja pettymyksiä ja suuria yllätyksiä.

Vaikka tiesimme elämän yllättävän, emme osanneet kuvitella edessä olevien surujemme syvyyttä ja ilojemme rajattomuutta. Olemme tunteneet suurta rakkautta ja syvää pimeyttä. Ja olemme olleet aivan hirveän väsyneitä, niin väsyneitä, ettei sellaista väsymystä voi edes kuvitella, ellei sitä ole kokenut. Meillä ei kerta kaikkiaan ollut mitään käsitystä siitä, millaista äitiys olisi, miltä se tuntuisi ja miten me sen kokisimme.

Mutta nyt meillä on. Me tunnemme sen valon ja pimeyden, jossa äidit kulkevat. Me olemme kokeneet sen yhteyden ja sen yksinäisyyden. Taivaan ja helvetin. Ilon ja surun. Toivon ja huolen. Vitutuksen ja vimman. Enää emme voi piiloutua tietämättömyyden verhon taakse. Meidän tehtävämme on tietää ja muistaa se, minkä tiedämme, ja jakaa se jälkipolvillemme nyt, kun vielä muistamme ja olemme jotenkin tolkuissamme.

Taas olisi lupauksen aika. Nyt meidän pitäisi luvata toisillemme, että meistä tulee isoäitejä, jotka jälkipolvemme ansaitsevat mutta jotka eivät kadota itseään tähänkään rooliin, koska tähän rooliin on todella helppo kadota. Vanha nainenhän on näkymätön muutenkin. Mutta me emme halua olla näkymättömiä, ja tämä on eräs asia, jonka haluamme nuoremmille opettaa: elämä ei pääty vanhuuteen vaan

kuolemaan ja ennen kuolemaa on elettävä, joka ikinen päivä, sillä jokainen päivä voi olla viimeinen.

Meillä ei ole muuta kuin toisemme. Aikaisempien sukupolvien tallaama polku on jo ajat sitten kasvanut umpeen. Äitimme ovat kuolleet tai menettäneet muistinsa, ja meidän on seistävä omilla jaloillamme ja opittava olemaan sekä vanhoja että isoäitejä ihan itse. Me elämme paljon pidempään kuin aikaisemmat sukupolvet ja toisin kuin he, monet meistä joutuvat kaivautumaan ulos avioliittojensa raunioista ja rakentamaan sen jätteistä elämänsä uudestaan siinä vaiheessa, kun esiäitimme ompelivat itselleen kuolinpaitaa.

Meillä on tehtävä. Meidän on otettava se vanhan viisaan naisen paikka, joka vanhoille naisille on esihistoriastamme lähtien kuulunut.

Ja kun olemme tehtävämme suorittaneet, voimme kaikessa rauhassa käydä makuulle kuin vanhuuttaan lahonneet puut, jotka lepäävät uurteisina ja sammaleisina ja maatuvat hiljalleen ja palaavat sinne, mistä kaikki alkoi ja mistä kaikki taas kerran alkaa, uudelleen.

Iso uutinen

Minusta tuli mummo laskiaissunnuntaina 2021.

Elettiin toista koronavuotta, ja olimme kaikki aika sekaisin. Globaali koronasulku oli horjuttanut uskoamme siihen, että maailman tapahtumat ovat jollain lailla ennakoitavissa ja hallittavissa tai edes ymmärrettävissä. Tuolloin emme edes tienneet mitään Venäjän presidentin suunnitelmista sytyttää sota Eurooppaan, vaan olimme varovaisen optimistisia. Tarjolla oli rokotuksia. Maskeista luovuttiin vähitellen. Minä uskalsin hieman deittailla. Laskiaisaattona rohkenin peräti jäädä yökyliin erään mieshenkilön luokse. Elämä oli selvästi jatkumaan päin.

Laskiaissunnuntaiaamuna kävelin kylmästä kangistuneen kaupungin läpi. Olin unenpuutteesta tokkurassa ja kylmissäni. Deittini ei ollutkaan ollut menestys. Metrossa vaihdimme muutaman tekstarin, ja kun suhteemme katkesi, olin samaan aikaan huojentunut ja pettynyt. Olin huojentunut päästessäni ulos kuviosta, jolla ei ollut tulevaisuutta, ja pettynyt siihen, että deittailu oli niin toivotonta ja työlästä. Kotiinpäästyäni menin kuumaan suihkuun, ja seisoin liian kuumassa suihkussa aivan liian kauan – laskiaissunnuntaina 2021 sähkö oli vielä halpaa. Sitten lähdin kahden poikani kanssa tyttärenti lounaalle.

Ennen kuin ryhdyimme syömään, tytär ilmoitti, että hänellä on asiaa. Sotaveteraani-isän sitkeän kasvatustyön tuloksena en osaa yllätysten edessä odottaa kuin pahinta. Jähmetyin heti paikalleni. Taistele tai pakene -reaktio aktivoitui mantelitulmakkeessani. Pidätin hengitystä. Valmistauduin uuteen kohtalon iskuun.

”Olen raskaana”, tytär sanoi.

Hänen sanojensa jälkeen vallitsi ehkä muutaman sekunnin mittainen täydellinen hiljaisuus. Aivojeni komento-keskus yritti selvittää, oliko tämä hyvä vai huono uutinen, katastrofi vai onnenpotku. Sitten tytär pillahti itkuun ja minä ja kaksi poikaani nytkähdimme liikkeelle. Halasin tyttärtä ja tulevaa isää ja sitten pojat halusivat heitä.

Olimme kaikki hetken kaaoksessa ja istuimme sitten alas. Aloimme syödä hernekeittoa. Pöydällä oli kynttilä. En muista, satoiko lunta ja oliko kylmä ja kuinka monta suomalaista oli tuona päivänä koronan vuoksi tehohoidossa.

Mutta kun nyt ajattelen tuota hetkeä, olen melko varma vain yhdestä asiasta: en tuntenut iloa. Saatoin tuntea ehkä jonkin lämpimän läikähdyksen, mutta tunsin leijuvani liminaalitulassa kykenemättä tuntemaan tunteitani ja ajattelemaan ajatuksiani. Kun tieto vihdoin asettui ymmärrykseeni,

yrityn keskittyä iloon – koska uutinenhan oli hyvä, vai mitä? – vaikka takaraivossani paukutti koko ajan kauhea tietoisuus siitä, että tytär joutuisi – parhaassa tapauksessa – synnyttämään. Enkä minä ollut synnyttänyt häntä siksi, että hän joutuisi joskus kärsimään, kuten minä olin häntä synnyttäessäni kärsinyt. Samalla silti tiesin, että juuri siksi hänet synnytin. Että elämä jatkuisi.

Katsoin tyttärtä ja huomasin olevani pelkoineni myöhässä. Hänestä ei ollut tulossa äitiä. Hän oli jo äiti. Hän oli liittynyt ylisukupolviseen äitien ketjuun, ja samalla minä kiilauduin tässä ketjussa uuteen asemaan, ulos siitä keskiöstä, jossa olin äitinä ollut. Tehtäväni oli yllättäen muuttunut. En ollut enää etuvartiossa. Minusta oli tullut tukihenkilö, taustavoima.

Jossain tietoisuuteni reunamilla väreili myös eräs toinen, hieman epämääräinen oivallus. Minä olin mummo.

Mummo. Ihana ja kamala sana.

Mutta näiden ajatusten parissa aloin askarrella vasta myöhemmin. Laskiaissunnuntaina 2021 kaikki voimani menivät saamani tiedon sulatteluun enkä vielä ajatellut itseäni mummona. Ajattelin vain, miten ihmeessä me selviäisimme. Miten tytär jaksaisi raskauden vaivat ja synnytystuskat? Miten lapsi selviäisi kaikista niistä kehitysvaiheista, joista lapsen on selvittävä päästäkseen maaliin, työntyäkseen jonain päivänä ulos äitinsä ahtaasta synnytyskanavasta liian isoine ihmisaivoineen ja vetääkseen keuhkoihinsa ilmaa ja räähkäistäkseen maailmalle tervetulohuutonsa TÄÄLLÄ MINÄ NYT OLEN.

I

ÄIDIKSI

Äideillä voi olla monia erilaisia rooleja ja vastuita elämässään, ja roolit voivat vaihdella yksilöllisesti riippuen äidin omista valinnoista ja tilanteista. On tärkeää muistaa, että äidin rooli voi olla monipuolinen ja monitasoinen, ja monet äidit yhdistävät useita erilaisia rooleja elämässään. Jokainen äiti luo oman ainutlaatuisen tasapainon näiden roolien välillä oman tilanteensa ja arvojensa mukaisesti.

ChatGPT

Ihminen, naisesta syntynyt, elää vähän aikaa ja on täynnä levottomuutta.

Jobin kirja 14:1

1.

Iso muutos

Transsi

Ennen kuin ihmisestä tulee mummo, hänestä on tultava äiti. Minut ajoi äidiksi pakkomielle.

Muistan tämän selvästi. Olin 25-vuotias filosofian ja taidekasvatuksen opiskelija, kun minut valtasi hillitön lisääntymisvimma. Luulen, että se oli pelkästään hormonaalista, koska en mitenkään tietoisesti haaveillut perheestä enkä varsinkaan mistään perheidyllistä. Opintoni olivat kesken. Opintolainaa oli jo kertynyt mutta työkokemusta vain vähän ja sekin sekalaista. Asuin alivuokralaisena vastikään kuolleen Tahko Pihkalan asunnossa Sibeliuksenkadulla. Minulla oli ollut lukuisia poikaystäviä mutta en halunnut perustaa perhettä heistä kenenkään kanssa. Minulla oli taipumus vetää puoleeni nuoria miehiä, jotka eivät vetäneet minua puoleensa ja haikailla sellaisten perään, jotka eivät tunteneet vetoa minuun.

Kärsin jatkuvista sydänsuruista samalla kun hätistelin ympäriltäni kosijoita. Tilanne oli ristiriitainen. Olin kuitenkin hyvin päättäväinen ja määrätietoisuuden vallassa. Halusin saada lapsen. Mieluiten tytön, jonka nimi olisi Ilona. Toteuttaakseni suunnitelmani ryhdyin skannaamaan ympäristöäni löytääkseni uroksen, jonka vaistoni tulkitsisivat lisääntymiskykyiseksi. Toimin hajun ohjaamana. Muistan

tämän selvästi. Lasteni isään kohdistunutta himonkaltaista tunnetta lietsoi juuri hänen ominaisuutensa. Feromoni-hormoni varmaan sekoitti pääni.

80-luvulla ei kumppaneita vielä etsitty netistä eikä toisalta enää sanomalehtien senssipalstoiltakaan. Heitä etsittiin tästä todellisuudesta, tekoälyn ja algoritmien sijaan alkukantaisten, eläimellisten vaistojen ja viettien ohjaamana. Alkoholillakin oli usein osuutta asiaan.

Minä tapasin tulevien lasteni isän laskiaissunnuntaina 1984. Olin riidellyt erään toisen nuoren miehen kanssa, jonka kanssa minulla oli ollut epämääräinen suhde ja päättänyt samana iltana hommata lapsilleni isän. Ehkä kyseessä oli rajua muutoksenhalu. Vapaa opiskelijaelämä ei enää innostanut minua, ja opintoni sujuivat huonosti. Ehkä etsin pakotietä, hyväksyttävää poistumisreittiä umpikujamaisesta elämäntilanteestani. Niinpä lähdin laskiaisjuhliin Pietarinkadulle suutuspäissäni, ja ihme tapahtui.

Entinen mutta vielä silloin tuleva aviomieheni ei muista ensitapaamistamme lainkaan. Minä muistan sen hyvin. Kun hän astui huoneeseen, kuului samanlainen ”klik” kuin Ruotsin kuninkaan Kaarle Kustaan tavatessa Silvian. Tiesin heti, että siinä hän oli, ja seurasin häntä keittiöön, missä hän lorautti maitoa kahviini. Sitten hän katosi. Kuulin hänen asuvan avoliitossa mutta syystä tai toisesta en ollut asiasta erityisen huolissani, vaan sisimmässäni tiesin, että tämä oli nyt *sitä*. Kohtaloa. Pysyin siis päättäväisenä ja pidin katseeni skenaariossa, jossa olin äiti ja hän oli isä ja meillä oli lapsi nimeltä Ilona.

Kului melkein puoli vuotta ennen kuin tapasin tulevan isän uudelleen. Se tapahtui Kaivopuistossa, jonne nuoret 80-luvulla sunnuntaisin kokoontuivat pariutumaan. Siellä järjestettiin konserttejakin, mutta niistä en muista mitään, mikä on hämmästyttävää, sillä siellä esiintyivät jopa

Eppu Normaali, Tuomari Nurmio ja Pelle Miljoona. Heidän sijaansa muistan lämpimän valkoviinin, jota join muovisesta kertakäyttömukista vahdatessani ikäisiäni miehiä.

Eräänä sunnuntaina lähdin puhelinkopille soittamaan yhdelle monista poikaystäväistäni. Kävellessäni ihmisjoukon läpi tunsin tulevan aviomieheni läsnäolon. En nähnyt häntä mutta tiesin hänen seisovan jossakin lähelläni. Se oli outoa ja saattoi tietysti olla toiveajatteluakin. Palasin samaa reittiä takaisin ja törmäsin häneen. Hän kertoi eronneensa avovaimostaan. Loppu on, kuten tavataan sanoa, historiaa.

Seurustelimme kaksi vuotta. Sitten tulin raskaaksi. Ensimmäinen lapseni ei ollut vahinko, vaikka niin olisi voinut luulla ja niin luulivat järkyttyneet vanhempani kerrottua niille iloisesta perhetapahtumastamme. Olin 27-vuotias. Opinnot olivat yhä kesken, koska yritin huonolla menestyksellä opiskella kahdessa paikassa yhtä aikaa. Tulevan isän arkkitehtiopinnot olivat loppusuoralla. Olimme molemmat vasta opettelemassa aikuisuutta, mutta tunsin olevani valmis vanhemmaksi.

Yhteen muuttamisesta ei muistaakseni sen enempää keskusteltu. Raahasin halvan lastulevyhyllyni ja töölöläisestä vanhaintavaroiden liikkeestä löytyneen klaffipöydän tulevan lapseni isän kaksioon Mechelininkadulle ja asetuin sinne itsekin. Hän ei ollut asiasta ainakaan aluksi kovin innostunut mutta minä olin nuorena kummallisen rohkea. Kuljin kuin transsissa enkä kuunnellut ketään. Kylvinkö siemenet tulevaan avioeroomme jo tuolloin?

Suomessa elettiin noina aikoina hulppeaa nousukautta ja kulutusjuhlaa, ja jonkinlaisia töitä oli aina tarjolla. Opintolainaa ei käytetty opiskelemiseen, vaan elämiseen ja siitä nauttimiseen. Niillä rahoilla eli valtion takaamalla lainalla esimerkiksi interreilattiin. Joskus lintsasimme ystäviensä kanssa luennolta ja kävimme Adlonin viinibaarissa kuoha-

rilla – siihen piti aina olla rahaa. Ruuasta ei ollut niin väliä. Eräs ystäväni tapasi syödä lihalientä persiljalla rahojen loppuessa. En kantanut toimeentulostamme lainkaan huolta. En varmaankaan ajatellut, että lapsi toisi leivän tullessaan mutta olin varma, että jostain se leipä tulisi. Olihan se tullut aina.

Kun tieto raskaudestani tuli, tuleva isä oli Espanjassa kesätöissä. Soitin hänelle Madridiin, jossa hän oli tapaamassa siellä asuvia vanhempiaan. Kun kerroin hänelle uutiseni, lankapäästä kuului vain hiljaisuutta. Sitten lankoja pitkin ryömi vastaus: ”En voi nyt puhua. Porukat on tuossa vieressä. Jutellaan myöhemmin.”

Minun sotaveteraani-isäni oli puolestaan vanhan liiton mies. Hänelle aviottoman tyttären raskaus oli häpeä. Niinpä hän antoi minulle tuhat markkaa ja kehotti lähtemään heti Espanjaan. Hän oli varma, että tuleva isä oli ottanut hatkat. Vaikka nyt ymmärrän isäni huolen, en silloin uskonut hatkoihin. Jälkeenpäin olen miettinyt, mistä luottamukseni johdettiin, koska se ei ole minulle kovin luonteenomaista.

Isä kasvatti minut pelkäämään pahinta, suojautumaan pettymyksiltä ja luottamaan lähinnä Murphyn lakiin. Leuka rintaan ja kohti uusia pettymyksiä, oli perheemme motto. Mutta alkuraskauden hormonaalisessa aivohuuruksessa en ajatellut uhkia enkä vaaroja. Menin eteenpäin varmana siitä, että kaikki järjestyisi, koska lisääntyminenhan oli yhtä luonnollista kuin joutsenten soidinmenot. Minua kuljetettiin elämän virrassa, ja jokin mystinen voima – oli se sitten Qi, Prana, Pyhä henki tai elimistöni hormoni-orkesteri – laajensi minua itseäni isommaksi.

Löysin tulevan lapsen isän Sevillasta, missä hän pakoreitin sijaan etsi sopivaa vaunumallia jälkeläiselleen. Vaunut olivat vaaleansiniset ja muodostuivat silloin muodikkaista sateenvarjorattaista ja irrotettavasta vaunukopasta. Päätimme ostaa sellaiset myöhemmin, sillä ensin lähtisimme kiertämään Eurooppaa.

Kiersimme maanosamme lännestä itään junilla, busseilla ja lentokoneilla. Arvelimme, että lapsen syntymän jälkeen emme ehkä matkustaisi. Matkamme oli eräänlainen hyvästijättö nuoruuden huolettomuudelle. Se oli myös opintomatka eurooppalaiseen kulttuuriin. Kuljimme maissa, joissa seksiin, raskauteen ja avioliittoon suhtautuminen oli erilaista kuin tasa-arvoisissa ja edistyksellisissä Pohjoismaissa.

Roomassa yövimme ystäväni Giorgion luona. Hänen sukunsa omisti kokonaisen kerrostalon Trasteveressa, Tiberin rannalla. Giorgion koti oli täynnä pimeitä käytäviä ja mahonkia. Meidät majoitettiin huoneeseen, jossa oli valtava jalopuinen sänky ja iso krusifiksi seinällä. Saimme osaksemme varautunutta vieraanvaraisuutta. Giorgion harmaa-hiuksinen äiti piti kyllä huolen hyvinvoinnistamme ja etsi meille tummaa leipää, josta Suomessa vierailut Giorgio oli kertonut, mutta varsinainen ongelma oli muualla.

Eräänä iltana Giorgio tunnusti meille, että vaikka hänen äitinsä avasi ovensa meille, hänen isoäitinsä taloon meillä ei ollut asiaa. Vuonna 1986 Italiassa vielä ajateltiin, että avioton lapsi oli syntyä ja häpeä

Eivät asenteet edistyksellisessä ja tasa-arvoisessa Suomesakaan olleet silloin vielä täysin ajantasaiset. Myös isälleni ja osalle sukulaisistani avioliiton ulkopuolella siitetty lapseni pysyi häpeällisenä salaisuutena, kunnes hän syntyi. Silloin olin kyllä jo naimisissa. Avioiduimme lähinnä verotussyistä mutta myös isääni rauhoitellaksemme – mieheni vitsaili, että meillä oli haulikkohäät eikä hänellä ollut muuta mahdollisuutta kuin naida minut, sillä isäni oli entinen nimismies ja hänellä oli joskus ollut asekin.

Tyttäremme syntymä sovitti syntini, eikä vanhempieni ilolla ollut rajoja. He olivat aina toivoneet lastenlapsia, ja kun tytär asetettiin ensimmäisen kerran heidän syliinsä, hänen viattomuutensa pyhitti esiaviollisen seksimme synnin. Lap-